

DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2021.03.022>

УДК 027.54(477-25)НБУВ:02:[001:316.77]

Ольга Василенко,

кандидат історичних наук,

ORCID 0000-0002-1235-1452,

директор Інституту бібліотекознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)

просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна

e-mail:olha-vasylenko@i.ua; vasylenko@nbuv.gov.ua

Проблеми наукової комунікації професійного середовища у бібліотекознавчих проєктах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Актуальність теми. Еволюція соціально-комунікаційної функції наукової бібліотеки – це значною мірою результат постійного нарощування як фундаментальних, так і прикладних наукових досліджень у галузі бібліотекознавства та поширення їх впливу на інноваційні процеси в бібліотечному професійно-діяльницькому середовищі. Тому аналіз досліджень Інституту бібліотекознавства НБУВ різних аспектів розвитку наукової комунікації в бібліотечній справі України є важливим як в історичному контексті, так і для її подальшого удосконалення в умовах цифровізації. **Мета** статті – виокремити актуальні аспекти розвитку комунікації професійно-діяльницького середовища наукової бібліотеки в дослідницьких проєктах Інституту бібліотекознавства НБУВ, здійснених в останні роки. **Методологія дослідження** ґрунтується на використанні загальнонаукових та спеціальних підходів, принципів історизму, комплексності та об'єктивності. **Наукова новизна** роботи полягає у визначенні теоретичних, методичних, прикладних засад розвитку комунікації професійного середовища наукової бібліотеки у бібліотекознавчих проєктах НБУВ. При **викладі основного матеріалу дослідження** відзначається, що фундаментальні та науково-прикладні дослідження Інституту бібліотекознавства НБУВ за період його функціонування були спрямовані на розроблення актуальних теоретичних, методичних і прикладних засад розвитку наукових бібліотек, зокрема Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Наголошується, що у рамках науково-дослідних робіт за відомчими програмами Національної академії наук України було розроблено інформаційно-функціональну та інформаційно-комунікаційну моделі наукової бібліотеки. Обґрунтовується думка, що синергетика бібліотекознавчих досліджень спрямовується на трансформацію професійно-діяльницького середовища наукової бібліотеки, насамперед, на розвиток наукової комунікації на основі одночасної розбудови інтелектуальних інформаційних ресурсів, комплексного бібліотечно-інформаційного обслуговування, поглиблення взаємодії з бібліотечно-інформаційними установами та закладами освіти, реальними і потенційними користувачами. У **висновках** констатується: дослідження різноаспектних питань еволюції бібліотеки як суб'єкта наукової комунікації у поєднанні з новітніми технологіями зумовили виокремлення такого процесно-функціонального напрямку бібліотеки як інформаційно-комунікаційна діяльність, що характеризується значною кількістю структурних зв'язків, багаторівневістю, нелінійністю,

урізноманітненням, розгалуженістю форм і засобів взаємодії; взаємозв'язками і взаємодоповненістю електронних ресурсів традиційними; збільшенням дистанційних бібліотечних сервісів і послуг, які стимулюють розвиток комунікації в електронному середовищі.

К л ю ч о в і с л о в а: наукова комунікація, бібліотечне професійно-діяльнісне середовище, бібліотекознавчі дослідження, науково-дослідна діяльність ІБ НБУВ, відомчі НДР.

Постановка проблеми. У сучасному бібліотекознавстві наукові бібліотеки розглядаються не тільки як фундатори розвитку баз знань, а й як комунікаційні установи, котрі надають доступ до інтелектуальних інформаційних ресурсів (світових та власної генерації), задовольняють інформаційно-знаннєві потреби користувачів. Діджиталізація суспільства зумовлює подальше поглиблення трансформаційних процесів у наукових бібліотеках, посилює їх роль як суб'єкта наукової комунікації.

Еволюція соціально-комунікаційної функції наукової бібліотеки – результат послідовної реалізації напрацювань фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі бібліотекознавства, посилення їх впливу на інноваційні процеси в бібліотечному професійно-діяльнісному середовищі, на вдосконалення ресурсно-технологічного, науково-методичного, управлінсько-організаційного забезпечення його функціонування. Комплекс таких досліджень поетапно виконувався структурними підрозділами Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ). Відповідно, розгляд впливу результатів досліджень ІБ НБУВ на різні аспекти наукової комунікації в бібліотечній сфері України є важливим як в історичному контексті, так і для її подальшого прогресу в умовах цифровізації.

Останні дослідження. Аналізові підсумків наукової діяльності НБУВ присвячені праці Л. А. Дубровіної, О. С. Онищенко, В. Г. Попроцької; різні аспекти науково-дослідної діяльності ІБ НБУВ представлені в роботах М. С. Слободяника, проблематика та результати виконання деяких тем, відомчих НДР Інституту бібліотекознавства НБУВ в окремі роки розглядаються у публікаціях А. Г. Бровкіна, О. М. Василенко, О. В. Воскобойнікової-Гузевої. Однак, комплексний аналіз наукового доробку ІБ у контексті розвитку наукової комунікації професійно-діяльнісного середовища бібліотеки до сьогодні відсутній.

Мета статті – розглянути в історичному контексті актуальні аспекти розвитку наукової комунікації професійно-діяльнісного середовища наукової бібліотеки в дослідницьких проєктах Інституту бібліотекознавства НБУВ.

Методологія дослідження. В якості методологічного інструментарію були використані загальнонаукові принципи історизму, комплексності, об'єктивності (аналіз, синтез, узагальнення) та спеціальні методи дослідження (порівняльно-історичний, проблемно-хронологічний), що сприяло досягненню поставленої мети.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комунікація в бібліотечній діяльності – феномен, значення якого важко переоцінити, адже комунікаційність присутня на всіх напрямках, рівнях функціонування професійно-діяльнісного середовища наукової бібліотеки [4, с. 56–60]. Саме високий рівень організації ко-

мунікаційних процесів забезпечує ефективність інформаційних обмінів між елементами бібліотечної системи в процесі реалізації комплексу завдань, послуг, необхідних соціуму. Особливого значення наукова комунікація в різноаспектному функціонуванні професійно-діяльнісного середовища наукової бібліотеки набуває з активізацією процесів інформатизації суспільства.

Проте, потрібно відмітити, що в українському бібліотекознавстві про інформаційно-комунікаційну функцію як головну серед основних функцій бібліотеки заговорили ще у 1991 р. [9]. Такий підхід, на нашу думку, дав змогу науковцям розглядати сучасну бібліотеку як інститут, що входить до системи соціальних комунікацій, як інституцію, де вихідним принципом визначається інформація та її обіг, а основними її елементами є: інформаційний потенціал – інформаційна діяльність – комунікаційний процес – управління, що перебувають між собою у відношеннях взаємозв'язку і взаємозалежності [8].

Наразі домінує думка, що бібліотеки є суб'єктом інформаційно-комунікаційної діяльності, яка акумулює в собі різні процеси, зокрема формування, використання і поширення інформаційних продуктів, надання інформаційних послуг, які забезпечуються на основі різних типів, видів, форм і засобів соціальної комунікації [4, с. 25]. Наукова бібліотека визнається фаховим співтовариством як центр соціальної комунікації, інтелектуальний та інформаційно-ресурсний потенціал котрого спроможний комплексно задовольняти потреби суспільства у доступі до знань, інформації задля розвитку науки, освіти, культури, виробництва як на сучасному етапі, так і у перспективі. Провідне місце у цьому процесі належить науковим бібліотекам національного рівня, які акумулюють та створюють інтелектуальні ресурси, надаючи до них доступ як вітчизняним, так і іноземним користувачам. Г. Шемаєва у своєму дисертаційному дослідженні обґрунтовує думку про бібліотеку як головний системоутворюючий компонент сучасної системи наукової комунікації, який впливає на зміну ієрархічно організованих комунікацій, на нові нелінійні моделі, що також сприяє перебудові комунікаційної структури науки [11]. Таким чином, роль наукової бібліотеки як суб'єкта наукової комунікації нині не піддається сумніву.

Наукова комунікація бібліотечно-інформаційного середовища (чи її окремі аспекти) упродовж останніх десятиліть постійно перебуває у полі зору дослідників НБУВ, зокрема фахівців ІБ. З середини 1990-х рр. Інститут активно розробляє питання, які прямо чи опосередковано пов'язані з розвитком наукової комунікації, інноваційних технологій, спрямованих на максимально повне задоволення інформаційно-знансєвих потреб суспільства.

Відповідно до визначених стратегічних цілей НБУВ за напрямом «Формування і використання науково-інформаційних ресурсів. Інформатизація наукових бібліотек» у рамках тем науково-дослідних робіт виконувалися завдання, спрямовані на розроблення теоретичних та прикладних засад діяльності НБУВ як бібліотечної установи нового типу, складової системи наукових комунікацій.

У середині 1990-х рр. було завершено виконання НДР за відомчою темою «Системні дослідження бібліотечних ресурсів Академії наук України» (наук. керівник – М. С. Слободяник, канд. пед. наук, ст. наук. співробітник, завідувач відділу бібліотекознавства). Проєкт реалізовувався відділом загального бібліотекознавства ІР спільно з іншими підрозділами бібліотеки (на той час – ЦНБ ім. В. І. Вернадського АН України), причетних до організації бібліотечно-го обслуговування. Одним із вагомих результатів поглибленого вивчення складу інформаційно-бібліотечних ресурсів в установах АН України було визначення базових бібліотек для впровадження інформаційно-бібліотечних технологій, етапності формування єдиного електронного каталогу на основі технологічної взаємодії ЦНБ з бібліотеками мережі [5].

Подальша інформатизація бібліотек зумовила потребу розроблення моделі наукової бібліотеки, орієнтованої на якнайширше використання інформаційних технологій. Тому завданнями НДР ІБ за темою «Інформаційно-функціональна модель наукової бібліотеки» (наук. керівник – М. С. Слободяник, канд. пед. наук, завідувач відділу бібліотекознавства; термін виконання: 1993–1995 рр.) передбачалося дослідження теоретичних засад бібліотекознавства у період інформаційного суспільства та створення відповідної інформаційно-функціональної моделі наукової бібліотеки. Теоретичні напрацювання стали підґрунтям стратегічного розвитку НБУВ як бібліотечної установи нового типу, складової системи наукових комунікацій [9].

Низка наступних НДР ІБ, а саме: «Формування і використання інформаційних ресурсів наукової бібліотеки: технологія і організація» (наук. керівник – М. С. Слободяник, д-р іст. наук; з 1997 р. – А. Г. Бровкін, канд. іст. наук; термін виконання: 1996–1998 рр.); «Технологія і організація формування і використання інформаційних ресурсів наукової бібліотеки» (наук. керівник – А. Г. Бровкін, канд. іст. наук; термін виконання: 2000–2004 рр.); «Інформаційні технології в системі інноваційної діяльності наукової бібліотеки» (наук. керівник – А. Г. Бровкін, канд. іст. наук; термін виконання: 2005–2007 рр.), спрямовувалась, насамперед, на модернізацію бібліотечних технологій, на формування інформаційно-ресурсної бази, необхідної для забезпечення інформатизації бібліотечної діяльності.

Здійснені дослідження, а також активна професійна міжбібліотечна комунікація дали змогу істотно оновити організаційно-методичне, технологічне забезпечення процесів формування та використання інформаційно-бібліотечних ресурсів, при роботі з якими поруч з комп'ютерними технологіями ще певною мірою використовувались і традиційні. Оптимізації бібліотечних процесів на той час значною мірою сприяло оновлення інструкції «Шлях вимоги», а також затвердження технологічної інструкції «Шлях документа» (1999 р.).

Удосконаленню міжбібліотечного професійно-діяльнісного середовища сприяло також науково-інформаційне видання «Робота бібліотек науково-дослідних установ НАН України у ... році. Інформаційно-аналітичний огляд», започатковане ІБ НБУВ 1996 р. Щорічні випуски збірника подавали аналіти-

ко-статистичну інформацію за різними напрямками діяльності бібліотек системи НАН України, зокрема: формування документно-інформаційних ресурсів, збереження бібліотечних фондів, бібліотечно-інформаційне обслуговування, матеріально-технічне та кадрове забезпечення бібліотек. До випусків включалися нормативні документи з бібліотечної справи, різноманітна довідкова інформація, статистичні таблиці. Згодом видання почало поповнюватися матеріалами методичного характеру, зокрема інструктивно-методичними документами з конкретних бібліотечних процесів, рекомендаціями з упровадження інноваційного досвіду, професійними консультаціями, оглядами видань з актуальних питань бібліотечної діяльності. Наразі вийшло друком вже 25 випусків видання.

Не можна не звернути увагу ще на одне видання, яке почало виходити у цей період – «Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України: збірник документів», яке вважалося інструктивно-методичною базою для бібліотек НДУ. Усього вийшло три випуски. З розбудовою веб-порталу НБУВ відповідна інформація актуалізується у розділах Науково-методичної служби ІБ.

Для аналітико-синтетичного опрацювання документів, формування інформаційних ресурсів та забезпечення ефективного інформаційного пошуку важливим напрямом роботи стало поетапне розроблення комплексу питань з систематизації та каталогізації наукової літератури, зі створення (на основі таблиць для наукових бібліотек Бібліотечно-бібліографічної класифікації) системи власної класифікації, з висвітлення у каталогах національної тематики, відкриття нових проблемно-тематичних рубрик, яких бракувало у таблицях ББК, розроблення нових розділів та підготовки Рубрикатора НБУВ [1].

Рубрикатор НБУВ активно використовується як пошукова мова електронного каталогу НБУВ. Технологічне оновлення аналітико-синтетичного опрацювання нових надходжень до фонду і формування Електронного каталогу НБУВ дали змогу з 1995 р. надавати цей ресурс для інформаційного пошуку співробітникам та користувачам бібліотеки. Крім того, відділами-фондоутворювачами почали створюватися проблемно-тематичні БД та електронні каталоги спеціалізованих фондів. Зокрема, відділ загального бібліотекознавства ІБ з 2000 р. долучається до формування чотирьох вузькопрофільних бібліотекознавчих БД. У результаті їх подальшої інтеграції та конвертації на платформі ІРБІС було сформовано дві БД «Бібліотекознавча література» і «Праці співробітників НБУВ». Система бібліотечного обслуговування збагатилася новою номенклатурою послуг, почали активно використовуватися БД світових науково-інформаційних установ та власної генерації НБУВ, як засіб наукової комунікації працювала електронна пошта.

Широкий спектр науково-прикладних завдань, пов'язаних з подальшою інформатизацією бібліотеки, вдалося реалізувати у рамках відомчої НДР «Управління бібліотечно-інформаційною діяльністю наукової бібліотеки» (наук. керівники – А. Г. Бровкін канд. іст. наук, заступник генерального директора

НБУВ; О. В. Воскобойнікова-Гузєва, д-р наук із соціальних комунікацій, директор Інституту бібліотечнознавства НБУВ; термін виконання: 2008–2010 рр.), виконавцями якої були співробітники Інституту бібліотечнознавства та Центру формування бібліотечно-інформаційних ресурсів. Основним результатом дослідження стало розроблення теоретичних та науково-практичних засад удосконалення системи управління бібліотечно-інформаційною діяльністю наукової бібліотеки, що забезпечило організаційно-технологічну побудову моделі сучасної бібліотеки як інформаційної бази суспільства знань. Було визначено провідні напрями подальшого розвитку бібліотечно-інформаційного комплексу. Встановлено, що розширення його завдань, оптимізації функцій у контексті переходу до знаннєвого, інформаційного суспільства потребує всебічного розгляду інформаційної діяльності бібліотеки, розвитку бібліотечнознавчої терміносистеми; розроблення і запровадження нової системи показників ефективності інформаційної діяльності наукової бібліотеки, соціальної результативності її роботи.

У процесі виконання НДР напрацьовано значну кількість інформаційно-аналітичних, науково-методичних матеріалів. На високому науковому рівні підготовлено чергові випуски серії науково-методичних посібників «Рубрикуатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського», три збірники наукових праць, міжнародні збірники наукових статей «Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития» (2008, 2009, 2010), відомчі щорічні інформаційно-аналітичні огляди «Робота бібліотек науково-дослідних установ НАН України в ... році» (2008, 2009, 2010), низку науково-бібліографічних показників. Також потрібно відзначити важливу роботу в сфері бібліотечнознавчої термінології. У рамках НДР було підготовлено монографію Г. І. Солоїденко «Українська бібліотечна термінологія: становлення та основні етапи розвитку». Загалом, за час виконання цієї НДР вийшло друком понад 300 наукових публікацій, із них 180 статей у фахових вітчизняних та зарубіжних виданнях.

В умовах трансформації бібліотек управління якістю на основі інформаційно-комунікаційних технологій потребувало чіткого визначення особливих завдань, що постали перед кожною бібліотекою. Такі поняття, як ефективність діяльності, наявність або відсутність потенціалу розвитку визначатимуть у подальшому спроможність наукової бібліотеки відповідати на науково-технічні, соціально-економічні запити інформаційного суспільства. Тому наступним науковим проєктом, що виконувався за програмою «Формування і використання науково-інформаційних ресурсів. Інформатизація бібліотек» була відомча НДР «Підвищення ефективності інформаційної діяльності наукової бібліотеки» (наук. керівник – О. М. Василенко, канд. іст. наук, директор ІБ; термін виконання 2011–2013 рр.). Мета роботи – відпрацювання шляхів, методів і форм піднесення ефективності інформаційної діяльності бібліотечно-інформаційних комплексів, запровадження нової системи показників ефективності інформаційної діяльності наукової бібліотеки в умовах суспільства знань.

Результати дослідження дали змогу сформувати систему заходів з піднесення ефективності інформаційної діяльності наукових бібліотек України. Що важливо, вони розроблялися з урахуванням світового та вітчизняного досвіду впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та розвитку онлайн-сервісів у бібліотечно-інформаційній сфері.

Основними теоретичними здобутками НДР стали: розроблення концептуальної моделі та технологій формування бібліотечного знаннєвого ресурсу; визначення шляхів розвитку бібліотечно-інформаційної сфери; створення методики оцінки та формування системи показників бібліотечно-інформаційної діяльності на основі комплексного і збалансованого підходів.

Науково-прикладними результатами цієї НДР є: удосконалення та впровадження у практику НБУВ технології централізованого опрацювання вхідного потоку документів бібліотечного фонду в умовах автоматизації бібліотечних процесів; створення авторитетних файлів (БД) національного значення; дослідження інформаційних потреб користувачів НБУВ та використання ними інформаційних ресурсів; вироблення і впровадження структурно-функціональних змін у роботу підрозділів НБУВ з метою підвищення ефективності технологічних процесів; розроблення рекомендацій щодо розвитку бібліотечно-інформаційних сервісів (зокрема впровадження віртуальних сервісів та електронних послуг), удосконалення системи підвищення кваліфікації кадрів наукових бібліотек.

Теоретичні і практичні результати дослідження були апробовані при розв'язанні комплексу завдань з оновлення бібліотечно-інформаційної діяльності НБУВ і бібліотек НДУ НАН України. Їх представлення широкому колу науковців, бібліотечних фахівців здійснювалося під час конференцій, семінарів, круглих столів, що організовувалися упродовж 2011–2013 рр., в опублікованих наукових статтях (понад 300), трьох монографіях (у т.ч. О. О. Ісаєнка «Інноваційні бібліотечні технології інформаційного обслуговування»; К. В. Лобузіню «Технології організації знаннєвих ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності»), у збірнику «Наукові праці НБУВ», інформаційно-аналітичних оглядах.

У 2014–2016 рр. Інститутом бібліотекознавства спільно з іншими підрозділами НБУВ було виконано дві взаємопов'язані відомчі НДР: «Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек як чинник розвитку суспільства знань» (наук. керівник – О. М. Василенко, канд. іст. наук, директор ІБ) та «Організація бібліотечно-інформаційних ресурсів як складова формування вітчизняного інтегрованого інформаційного простору» (наук. керівник – Н. В. Стрішенець, док. іст. наук, завідувач відділу наукової організації бібліотечно-інформаційних процесів НБУВ). Актуальність цих досліджень зумовлена розвитком сучасної інформаційної парадигми, пов'язаної зі світовими тенденціями та національними особливостями інформатизації суспільства, забезпеченням доступу громадян до знань, створенням національних інтегрованих бібліотечно-інформаційних ресурсів, задоволенням інформаційних потреб суспільства засобами бібліотечно-інформаційної комунікації.

Основні теоретичні результати згаданих НДР: розроблено концепцію новітньої моделі інформаційно-комунікаційної діяльності наукових бібліотек, орієнтовану на задоволення потреб інформаційного суспільства; здійснено комплекс напрацювань щодо уточнення відповідної бібліотекознавчої термінології; визначено перспективи комплексного бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів в умовах суспільства знань; вироблено науково-методичні, науково-організаційні засади створення єдиної національної системи реферування наукової інформації України та системи охорони інтелектуальної власності в наукових бібліотеках; визначено основні пріоритети формування інформаційно-комунікаційних компетенцій користувачів та фахівців наукової бібліотеки. Дослідження джерел зарубіжного бібліотекознавства дало змогу з'ясувати особливості впровадження нового міжнародного стандарту каталогізації «Resource Description and Access» («Опис та доступ до ресурсу»). За результатами здійсненої роботи було організовано низку круглих столів та семінарів, створено міжвідомчу групу з перекладу стандарту; налагоджено тісну співпрацю з відділом європейських студій Британської бібліотеки, звідки регулярно надходили бібліотекознавчі матеріали для сайта НБУВ.

Науково-прикладні наслідки реалізації цих наукових проєктів: від НБУВ підготовлено «Пропозиції щодо започаткування міжвідомчих проєктів з розвитку бібліотечної справи в Україні», які було подано до Міжвідомчої ради з питань розвитку бібліотек та бібліотечної справи Міністерства культури України і які значною мірою увійшли до Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219-р (документ розроблявся за участю НБУВ згідно з наказом Міністерства культури України від 10.11.2014 № 960; на основі дослідження інформаційно-знанневих, сервісних потреб користувачів у систему комплексного бібліотечно-інформаційного обслуговування НБУВ впроваджено сервіси, зорієнтовані на комплексне виконання запитів користувачів, у т.ч. на випереджувальне забезпечення інформаційними матеріалами індивідуальних та колективних замовників («віртуальна довідка», адресно-цільове інформування (з реферативними оглядами); переведено базу даних «Читачі НБУВ» на нову інформаційну платформу (ІРБІС); підготовлено методичні рекомендації стосовно запису користувачів до бібліотеки у режимі віддаленого доступу; реалізовано комплекс науково-організаційних заходів з удосконалення та розвитку інфраструктури дистанційного обслуговування користувачів (формування анотованого тематичного інтернет-навігатора, інтегрованого в комплексні електронні інформаційно-бібліографічні ресурси НБУВ на базі САБ «ІРБІС-64»). За підсумками анкетного опитування читачів Бібліотеки щодо доцільності консервації традиційних карткових каталогів і заміни їх електронним каталогом визначено передчасність консервації карткових каталогів без подальшої модернізації та удосконалення електронного каталогу НБУВ.

Що особливо важливо, започатковано новий напрям діяльності НБУВ з охорони інтелектуальної власності. Розроблено та запроваджено методика реєстрації об'єктів інтелектуальної власності, зокрема БД, створених у процесі виконання науково-дослідної роботи; реалізовано комплекс заходів з підвищення кваліфікації працівників з питань охорони об'єктів інтелектуальної власності наукової бібліотеки в цифровому просторі.

З метою розкриття бібліотечно-інформаційного потенціалу депозитарного фонду ООН НБУВ проведено статистичний аналіз надходжень до бібліотечних фондів видань ООН та її спеціалізованих установ за обліковими документами за 1971–2013 рр.; розроблено рекомендації з оптимізації міжнародного книгообміну бібліотеки.

Здійснена також розбудова науково-реферативної БД, було реалізоване завдання щодо розвитку єдиної національної системи реферування наукової інформації України шляхом розширення корпоративних зв'язків із провідними бібліотечними, інформаційними, науковими, видавничими установами (залучено 52 установи, додатково включено 70 назв періодичних і продовжуваних видань).

Наслідком формування авторитетних файлів імен осіб та назв організацій стало тестування технологічного та програмного забезпечення ППС «IRBIS 64» авторитетного файла «Коллективні автори», автоматизованого робочого місця «Каталогізатор авторитетних файлів» (2014).

В аспекті розвитку систематизації документів підготовлено і видано друком підрозділ Робочих таблиць ББК «П8 Ветеринарна медицина»; уніфіковано зміст розділів Рубрикатора НБУВ «Ж Техніка і технічні науки», «З Енергетика. Радіоелектроніка», підрозділів «381 Кібернетика», «397 Інформаційна та обчислювальна техніка», «И Гірнична справа»; сформовано систематичну частину Скороченого варіанта Рубрикатора НБУВ; підготовлено та видано розділ «О Транспорт».

Важливою складовою оновлення нормативного, методичного, технологічного забезпечення бібліотечних процесів з використанням програми ІРБІС стало розроблення і затвердження технологічних інструкцій «Централізоване бібліотечне опрацювання документів у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського: технологічна інструкція» (2015; автор. колектив : О. М. Василенко (наук. керівник), О. П. Бодак, І. П. Антоненко та ін.); «Інструкції про роботу з незадоволеними замовленнями користувачів на документи з фонду основного зберігання» (2015; уклад.: О. Г. Яковенко, Л. В. Коновал, В. М. Чупріна). Підготовлено низку нормативних документів, зокрема: Положення про роботу з дарами документів в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (відділ наукової організації бібліотечно-інформаційних процесів); Інструкція з підготовки виставки нових надходжень; Методика обробки статистичних даних відомостей про користувачів НБУВ на платформі САБ «ІРБІС-64» (відділ комплексного бібліотечного обслуговування); Профіль комплектування інформаційного ресурсу «Наукова електронна бібліотека НБУВ» (електронні книги) (відділ наукової організації електронних інформаційних ресурсів).

Досліджено динаміку організації ресурсів академічних бібліотек, стан інструктивно-методичного забезпечення функціонування бібліотек НДУ Національної академії наук України. Було проведено моніторинг сайтів НДУ НАН України стосовно відображення на них електронних каталогів бібліотек цих установ, їх програмного забезпечення. Результатом щорічного опитування бібліотек установ НАН України щодо використання Універсальної десятикової класифікації стало проведення спільно з Книжковою палатою України трьох науково-практичних семінарів «Особливості систематизації документів за УДК».

З метою поглиблення професійної міжбібліотечної комунікації створено інтерактивну науково-методичну службу для фахівців бібліотечно-інформаційної галузі, де функціонують сервіси: е-консультація, інтегровані БД «Нормативно-правові документи в сфері бібліотечно-інформаційної діяльності», «Бібліотекознавча література». В контексті посилення науково-інформаційної підтримки молодих дослідників розроблено та реалізовано спільний проєкт НБУВ і Київської Малої академії наук учнівської молоді «Інтелект майбутнього», створено клуб юних науковців. Також сформовано цільову групу з дослідження бібліотечного сегмента у соціальних медіа «Бібліотеки & соціальні медіа», яка об'єднує представництва НБ у соціальних мережах. Вироблено низку рекомендацій щодо поліпшення інформаційно-комунікаційної діяльності наукових бібліотек.

Як і у попередні роки, результати дослідження були представлені загалу науковців, бібліотечних фахівців під час конференцій, семінарів, круглих столів, організованих упродовж 2014–2016 рр. У процесі виконання НДР підготовлено значну кількість наукових публікацій, серед яких монографії, наукові збірники, матеріали конференцій, науково-методичні та науково-інформаційні видання.

Під впливом сучасних трансформацій діяльність наукових бібліотек, які забезпечують повний технологічний цикл систематизації й цільового поширення бібліотечно-інформаційних послуг, дедалі більше спрямовується на консолідацію суспільства, дотримання європейських цінностей, інтеграцію у європейське співтовариство; забезпечення вільного доступу до інформації, знань, культурних надбань. Водночас чинна нормативно-правова база, система стандартів бібліотечно-інформаційної галузі України певною мірою хвибує на фрагментарність, суперечливість, неузгодженість з міжнародними нормативними актами. Тому постає необхідність активізації роботи щодо суттєвого оновлення вітчизняної нормативно-методичної бази бібліотечно-інформаційної діяльності. Комплекс питань з розроблення теоретико-методологічних засад та методичного інструментарію для імплементації міжнародних нормативних документів у діяльність українських наукових бібліотек, вироблення рекомендацій щодо оптимізації нормативно-правової бази з охорони інтелектуальної власності для цієї категорії бібліотек відповідно до європейських, світових стандартів вирішувався в процесі виконання НДР за темою «Розвиток нормативно-методичної бази діяльності наукових бібліотек відповідно до міжнародних стандартів» (наук. керівник – О. М. Василенко, канд. іст. наук, директор ІБ; термін виконання:

2017–2019 рр.). Робота здійснювалася співробітниками Інституту бібліотекознавства та науковцями трьох відділів НБУВ (відділ комплексного бібліотечного обслуговування, відділ міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків, відділ комплексного формування бібліотечно-інформаційних ресурсів) відповідно до Постанови Бюро Відділення історії, філософії та права НАН України від 30.06.16 р. у рамках програми «Інтелектуальні інформаційні та інформаційно-аналітичні технології. Інтегровані системи баз даних та знань. Національні інформаційні ресурси».

Виконання завдань, визначених програмою НДР, дали змогу отримати конкретні теоретичні та прикладні результати, які були оприлюднені на фахових форумах, у численних публікаціях, підготовлених за період дослідження (18 наукових видань, 176 наукових статей, понад 200 – тез доповідей та інформацій).

У процесі реалізації проекту було визначено основні аспекти розвитку нормативно-методичної бази бібліотечно-інформаційної діяльності, охорони інтелектуальної власності в національних бібліотеках у контексті гармонізації з міжнародними нормативними документами, правовими актами та угодами (теоретичні розробки, методологічна формалізація, методичне забезпечення, формування професійних компетенцій персоналу); виокремлено етапи стандартизації бібліотечної діяльності в Україні, з'ясовано стан упровадження міжнародних стандартів у вітчизняну бібліотечну практику, доведено необхідність оновлення механізму імплементації міжнародних стандартів. З питань наукового, організаційного та методичного забезпечення бібліотечної діяльності внесено пропозиції щодо уточнення дефініцій базових понять міжнародних стандартів з бібліотечної діяльності та охорони інтелектуальної власності (це, зокрема, «інтелектуальна власність бібліотеки», «імплементація міжнародних стандартів», «знаннєве обслуговування» та ін.); підготовлено і направлено Міністерству культури України пропозиції змін до Закону України «Про бібліотеки та бібліотечну справу». Враховуючи особливості ухвалення та упровадження нових національних стандартів з бібліотечної діяльності, обгрунтовано і визначено стадії процесу імплементації міжнародних нормативних документів. Було уточнено перелік міжнародних стандартів ISO, на основі яких доцільно розробляти національні стандарти, умотивовано пріоритетність розроблення національних стандартів, що ухвалюються методом підтвердження міжнародних стандартів ISO. Такий підхід забезпечить однакове розуміння термінів, понять, методик, які стосуються отримання статистичних даних і визначення показників ефективності роботи бібліотек, оцінювання їхнього впливу. Визначено також національні стандарти, які потребують скасування, перегляду, підготовки їх нової редакції. Відповідні пропозиції направлено до технічного комітету стандартизації ТК 144 «Інформація і документація».

Проведений аналіз вітчизняних нормативно-правових актів у сфері права інтелектуальної власності засвідчив відсутність системного підходу до регулювання суспільних відносин в інтелектуальній сфері, що проявляється у дублю-

ванні норм у різних нормативно-правових актах, нечіткості правової термінології, двоякому її тлумаченні, виникненні суперечностей між нормами законодавства. На основі аналізу співвідношення інформації та об'єктів права інтелектуальної власності були окреслені сучасні, європейські, тенденції розвитку права інтелектуальної власності, визначена роль бібліотек у збиранні, зберіганні, використанні та поширенні інформації як об'єкта права інтелектуальної власності.

З урахуванням розбудови бібліотеками інтегрованих ресурсів визначено перспективи подальших досліджень розвитку вітчизняної каталогізації на базі RDA та семантичного вебу, що дасть змогу не тільки забезпечувати точніший, релевантніший пошук бібліотечних даних, а й сприятиме взаємодії як всередині бібліотечних мереж, так і з даними інших установ культури – архівів, музеїв.

На основі сучасних підходів до формування показників індексації балансової вартості бібліотечного фонду як складової основних фондів були розраховані коефіцієнти індексації з наведенням групи інвентарних або актових номерів примірників документів, до яких застосовуються конкретні коефіцієнти індексації; внесені методичні рекомендації щодо застосування коефіцієнтів індексації при оформленні вилучення документів бібліотечного фонду з обліку; розроблена робоча таблиця коефіцієнтів індексації бібліотечного фонду із застосуванням коефіцієнтів індексації, затверджених постановою уряду. Відповідно до положень нових національних стандартів, підготовлено інструкцію «Облік документів фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», якою враховуються усі види документів, що зберігаються у бібліотеці на різних носіях та надані у тимчасове користування за ліцензійною угодою.

Грунтуючись на положеннях міжнародних та вітчизняних нормативно-правових документів з питань захисту персональних даних, доступу до інформації, наші фахівці розробили єдину фактографічну основу для запису до бібліотеки громадян України та інших держав (анкета для реєстрації користувачів НБУВ з обов'язковими та факультативними даними). Було узгоджено принципи роботи з персональними даними; оновлено технологію запису та методику обліку користувачів у БД на платформі АБІС «ІРБІС»; розроблено: Інструкцію про статистичний облік користувачів на пункті запису читачів та контролю відвідувань ВКБО НБУВ; Інструкцію щодо захисту та збереження персональних даних користувачів НБУВ.

Завдяки вищезгаданій НДР вдалося забезпечити важливе підґрунтя для нормативно-методичного забезпечення як практичної діяльності наукових бібліотек, так і подальшого розвитку бібліотечно-інформаційних комплексів в умовах цифровізації соціально-економічних процесів України.

На даний час ІБ НБУВ у рамках НДР за темою «Бібліотечно-інформаційний комплекс в умовах трансформації наукових комунікацій» (наук. керівник – О. М. Василенко, канд. іст. наук, директор ІБ; термін виконання: 2020–2022 рр.) вирішує комплекс завдань, спрямованих на розроблення теоретичних засад та науково-методичного інструментарію розвитку наукової бібліотеки як бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах зміни наукової комунікації.

Найважливіші серед них такі: дослідження діяльності сучасних великих наукових бібліотек; визначення та реалізація сучасної моделі наукової комунікації бібліотечно-інформаційного комплексу на основі новітніх технологій, телекомунікації; підвищення ефективності наукових видань у системі професійної комунікації; оновлення стратегій розвитку комплексного бібліотечно-інформаційного обслуговування відповідно до змін наукової комунікації; адаптація норм авторського права до умов розвитку електронних комунікацій; визначення критеріїв та формування системи показників ефективності бібліотечної діяльності в умовах е-комунікації та ін.

Стрімкий розвиток інноваційних технологій зумовлює активне поширення електронної комунікації в суспільстві. Однак, у наукових колах ще й досі тривають дискусії щодо поняття нової технологічної комунікації. Пропонуються його варіанти: «електронна комунікація», «комунікація в комп'ютерному середовищі», «інтернет-комунікація», «віртуальна комунікація», «комп'ютерно-опосередкована комунікація», «мережева комунікація» тощо [4, с. 184–188]. Але ж відповідні визначення електронної комунікації та послуг електронної комунікації вже закріплені в законодавчому полі України. Закон України «Про електронні комунікації», ухвалений 16.12.2020 (набирає чинності з 01.01.2022) чітко визначає правові, організаційні основи державної політики у сфері електронних комунікацій, а також права, обов'язки та відповідальність фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у відповідній діяльності або користуються електронними комунікаційними послугами [3]. З набуттям чинності цього законодавчого акта значною мірою унормуються як механізми поширення послуг електронної комунікації, так і питання інформатизації соціально-економічних процесів, що загалом сприятиме оперативним інформаційним обмінам у науковому інформаційному просторі на вітчизняному та світовому рівнях, і відповідно стимулюватиме розвиток соціально-комунікаційної функції наукової бібліотеки.

Наукові дослідження ІБ направлені, насамперед, на розкриття сучасних тенденцій розвитку бібліотекознавства, бібліотечної справи, оновлення діяльності наукових бібліотек в умовах перманентних суспільних трансформацій, на розроблення теоретико-методологічних засад бібліотечної науки, інноваційних форм і методів бібліотечної діяльності, спрямованих на максимально повне задоволення науково-інформаційних, культурно-освітніх запитів суспільства, на розбудову вітчизняного інформаційного простору, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему бібліотечно-інформаційного обслуговування, на розвиток системи управління бібліотечно-інформаційними комплексами та бібліотечними мережами в умовах цифровізації суспільства.

Ми повністю солідаризуємося з думкою фахівців, які відзначають особливе значення науково-дослідних проєктів НБУВ для модернізації бібліотечної галузі в період докорінного реформування українського суспільства. Адже всі вони реалізуються з метою максимально повного задоволення інформаційних потреб користувачів-науковців, популяризації української науки, збереження її над-

бань, створення консолідованого науково-освітньо-культурного простору [6].

Водночас потрібно зауважити, що наявність цілої низки важливих теоретичних і методичних напрацювань, отриманих науковцями НБУВ у процесі реалізації науково-дослідних бібліотекознавчих проєктів, ще не забезпечує інноваційного розвитку інфраструктури сучасної бібліотеки, який би відповідав рівню інформаційно-комунікаційних технологій, що вже реально функціонують у суспільстві, яке переживає активну цифровізацію в усіх сферах соціально-економічної діяльності. За таких умов важливо правильно вибудовувати політику фінансування відомчих проєктів бібліотекознавчих НДР. На наше переконання, не в останню чергу повинні вирішуватися питання придбання сучасних комп'ютерних програм, потужних комп'ютерів та іншого обладнання для апробації та подальшого упровадження напрацьованих науково-методичних, технологічних розробок, а також розширення можливостей щодо впровадження необхідних стандартів у бібліотечну діяльність. Адже рівень надання е-послуг, підготовки і представлення користувачам електронних тематичних виставок, створення корпоративних науково-інформаційних ресурсів, навіть у таких потужних установах України, як НБУВ, нині значно нижчий порівняно із національними бібліотеками Європи, куди наша країна прагне інтегруватися. Йдеться не стільки про збільшення фінансування наукових досліджень у бібліотеках, скільки про створення належних умов для реалізації науково-прикладних розробок зі створення інноваційної інфраструктури, розбудови національних інтегрованих інтелектуальних бібліотечних комплексів; максимально повне задоволення інформаційно-знанневих потреб громадян на основі вільного доступу до національних і світових інформаційних ресурсів. І цей комплекс проблем потребує невідкладного вирішення. Українська дослідниця О. В. Воскобойнікова-Гузева, розглядаючи бібліотекознавство як складну інституціональну систему, відзначає уповільнення темпів матеріально-технічного забезпечення, відставання динаміки загального організаційно-структурного розвитку системи від потреб оптимізації зв'язків усіх її суб'єктів; неспрацювання прямого зв'язку із науковими розробками та здобутками галузі щодо пріоритетних напрямів бібліотечно-інформаційної діяльності, їх науково-практичним упровадженням, освітнім забезпеченням і подальшою підтримкою шляхом реалізації державних цільових програм [2].

Висновки. Фундаментальні, науково-прикладні дослідження Інституту бібліотекознавства НБУВ спрямовуються на розроблення актуальних питань розвитку бібліотечної справи в Україні загалом, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського зокрема. У рамках реалізації тем науково-дослідних робіт за відомчими програмами Національної академії наук України лише в останні роки розроблено інформаційно-функціональну та інформаційно-комунікаційну моделі наукової бібліотеки, поетапне упровадження яких дало змогу науковій бібліотеці постати важливим складником системи наукових комунікацій в умовах становлення інформаційного суспільства, суспільства знань. Синергетика дослідницьких зусиль фахівців НБУВ спрямована на трансфор-

мацію професійно-діяльнісного середовища наукової бібліотеки, насамперед, на розвиток наукової комунікації на основі одночасної розбудови інтелектуальних інформаційних ресурсів, комплексного бібліотечно-інформаційного обслуговування, поглиблення взаємодії з бібліотечно-інформаційними установами та закладами освіти, реальними і потенційними користувачами. Дослідження процесів еволюції бібліотеки як суб'єкта наукової комунікації у поєднанні з активним упровадженням новітніх технологій зумовили виокремлення такого процесно-функціонального напрямку бібліотеки, як інформаційно-комунікаційна діяльність. Остання вирізняється значною кількістю структурних зв'язків, багаторівневістю, нелінійністю, урізноманітненням, розгалуженістю форм і засобів взаємодії, взаємозв'язками і взаємодоповненістю електронних ресурсів традиційними, їх постійною актуалізацією, віртуальністю, кооперативністю, збільшенням дистанційних бібліотечних сервісів і послуг, які створюють сприятливі умови для розвитку комунікації в електронному середовищі світового інформаційного простору.

Список бібліографічних посилань

1. Бровкін А. Г., Зарічняк І. А. До питання створення «Національного рубрикатора». *Проблеми вдосконалення каталогів наукових бібліотек* : матер. Міжнар. наук. конф. (Київ, 14–17 жовтня 1997 р.). Київ, 1997. С. 4–6.
2. Воскобойнікова-Гузєва О. Методологія бібліотекознавчих досліджень: новітні підходи. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2015. Вип. 42. С. 7–20. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2015_42_3
3. Закон України «Про електронні комунікації», прийнятий 16.12.2020 (набрання чинності відбудеться 01.01.2022). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20?find=1&text=%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82#w1>
4. Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек в умовах розвитку суспільства знань : монографія / О. М. Василенко, Т. В. Добко, Н. Я. Зайченко та ін.; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 410 с. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/nauk-mon/Informatsiino-komunikatsiina%20dialnist%20naukovykh%20bibliotek%20v%20umovakh%20rozvytku%20susplstva.pdf>
5. Кириленко О. Г. Сучасні підходи до дослідження бібліотечних технологій в Україні. *Інформаційно-бібліотечне забезпечення сільськогосподарської науки і виробництва* : матер. наук.-практ. конф. Київ, 1996. С. 38–40.
6. Клименко О. З., Сокур О. Л. Бібліотечні проекти національного наукового бібліотечно-інформаційного комплексу. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2021. Вип. 61. С. 272–287. URL: <https://doi.org/10.15407/nr.61.272>
7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у перше десятиліття незалежності України (1991–2002) : монографія / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко, В. М. Горовий та ін.; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 452 с.
8. Слободяник М. С. Базова модель бібліотеки як соціально-комунікаційної інституції. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2009. № 4. С. 5–7.
9. Слободяник М. С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 1995. 267 с.
10. Слободяник М. С. Основні напрями реалізації інформаційно-комунікативної функції наукової бібліотеки. *Культура і національна самосвідомість: проблеми теорії та завдання практики* : тези наук.-практ. конф. працівників культури та науковців України. Київ, 1991. С. 59–61.
11. Шемаєва Г. В. Бібліотека в системі наукової комунікації: коеволюційні процеси розвитку : автореф. дис ... д-ра наук з соціальних комунікацій: 27.00.03. Харків, 2009. 42 с.

References

1. Brovkin, A. H. & Zarichniak, I. A. (1997, October). Do pyttannya stvorennia "Natsionalnogo rubrykatora" [On the issue of creating a "National Rubricator"]. In *Problems of improving the catalogs of scientific libraries Proceedings of the International Scientific Conference*. (Pp. 4-6). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
2. Voskoboinikova-Huzieva, O. (2015). Metodolohiia bibliotekoznavchykh doslidzhen: novitni pidkhody [Methodology of library research: the latest approaches]. *Naukovi Pratsi Natsionalnoi Biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho*, 42, 7-20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nbnbuimviv_2015_42_3 [In Ukrainian].
3. (2020). Zakon Ukrainy "Pro elektronni komunikatsii" [Law of Ukraine "On Electronic Communications"]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20?find=1&tex=t=%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82#w1> [In Ukrainian].
4. Vasylenko, O. M., Dobko, T. V., Zaichenko, N. Ya. [et all]. (2017). Informatsiino-komunikatsiina diialnist naukovykh bibliotek v umovakh rozvytku suspilstva znan: monohrafiia [Information and communication activities of scientific libraries in the development of the knowledge society] Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://nbuviap.gov.ua/images/nauk-mon/Informatsiino-komunikatsiina%20diialnist%20naukovykh%20bibliotek%20v%20umovakh%20rozvytku%20suspilstva.pdf> [In Ukrainian].
5. Kyrylenko, O. H. (1996). Suchasni pidkhody do doslidzhennia biblioteknykh tekhnolohii v Ukraini [Modern approaches to the study of library technologies in Ukraine: monograph]. *Informatsiino-bibliotekne zabezpechennia silskoshospodarskoi nauky i vyrobnytstva* [Information and library support of agricultural science and production]. Proceedings of the Scientific Conference. (Pp. 38-40). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
6. Klymenko, O. & Sokur, O. (2021). Bibliotekni proiekty natsionalnogo naukovooho bibliotekno-informatsiinoho kompleksu [Library Projects of the National Scientific Library and Information Complex]. *Naukovi Pratsi Natsionalnoi Biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho*, 61, 272-287. Retrieved from <https://doi.org/10.15407/np.61.272> [In Ukrainian].
7. Dubrovina, L. A., Onyshchenko, O. S., Horovyi, V. M. [et all]. (2019). Natsionalna Biblioteka Ukrayiny imeni V. I. Vernadskoho u pershe desiatyillittia nezalezhnosti Ukrainy (1991-2002): monohrafiia [Vernadsky National Library of Ukraine in the first decade independence of Ukraine (1991-2002): monograph]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
8. Slobodianyuk, M. S. (2009). Bazova model biblioteky yak sotsialno-komunikatsiinoi instytutsii [Basic model of the library as a social and communication institution]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 4, 5-7. [In Ukrainian].
9. Slobodianyuk, M. S. (1995). Naukova biblioteka: evoliutsiia struktury i funktsii [Scientific library: the evolution of structure and functions]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
10. Slobodianyuk, M. S. (1991). Osnovni napriamy realizatsii informatsiino-komunikatyvnoi funktsii naukovoï biblioteky [The main directions of implementation of information and communication function of the scientific library]. In *Kultura i natsionalna samosvidomist: problemy teorii ta zavdannia praktyky*. [Culture and national self-consciousness: problems of theory and tasks of practice]. Proceedings of the Scientific Conference. (Pp. 59-61). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
11. Shemaieva, H. V. (2009). Biblioteka v systemi naukovoï komunikatsii: koevoliutsiini protsesy rozvytku [Library in the system of scientific communication: coevolutionary processes of development] (Extended abstract of Doctoral dissertation). Kharkiv, Ukraine. [In Ukrainian].

Vasylenko Olha,
Candidate of Historical Sciences,
ORCID 0000-0002-1235-1452,
Director of Institute,
Vernadsky National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

**THE DEVELOPMENT OF SCHOLARLY COMMUNICATION OF THE PROFESSIONAL ENVIRONMENT
IN LIBRARY SCIENCE PROJECTS IN V. I. VERNADSKYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE**

The subject of the Study. The results consideration on the development of scholarly communication in librarianship research, conducted at the Institute of Library Science of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, is important both in a historical context and in terms of progress in the context of digitalization. **The aim of the Study.** The purpose of the article is to consider through the historical lens the relevant aspects of the scholarly communication development, reflected in modern research projects of the Institute of Library Science of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. **The research methodology** is based on the use of general scientific and special principles of research, principles of historicism, complexity and objectivity to achieve the goal. **The scientific novelty** of the paper is in the determination of theoretical, methodological and applied preconditions of the scholarly communication development of professional environment in scientific projects of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. **Conclusions.** Fundamental and applied research has been conducted in the Institute of Library Science throughout its functioning, aimed at creating theoretical, methodological and applied foundations for the development of scientific libraries, including the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine and library science in Ukraine as a whole. The informational and communicational models of research libraries were developed, based on topics of science research works on departmental programs of the National Academy of Science of Ukraine. In this model, libraries are part of the system of scholarly communication and development of the information society. The researches on library science were aimed at transforming professional environment of research libraries, which included the development of scholar communication, intellectual information resources, library and information services, strengthening partnerships between libraries, information and educational institutions, establishing interaction with both present and potential users. The study of the evolutionary development of scientific libraries shows that, combined with the latest technologies, they act as agents of scholarly communication. Their information and communication work are characterized by a large number of structural links, they are non-linear and multilevel. Its characteristic features are the digital environment, the cooperation of scientists, the increase in remote library services and services, which create conditions for the development of communication in the electronic environment.

К е y w o r d s: scholarly communication, library professional work environment, library research, library science, library, scholar communication, library professional environment, library science research of Institute of Library Science, departmental science research work.

Vernadsky National Library of Ukraine,
3, Holosiivskyi ave., Kyiv, 03039, Ukraine,
e-mail:olha-vasylenko@i.ua; vasylenko@nbuv.gov.ua

Стаття надійшла до редакції 28.07.2021 р.